

„Olyanok lesztek, mint Isten”

Az egyház válságának hátteréről

„Ó, milyen nagy a pap! ... Isten engedelmeskedik neki: Kimond két mondatot, és szavára az Úr leszáll az égből, és egy ostyába rejtőzik.”

A papságnak ezt a katolikus tanítás szerinti látásmódját Vianney Szent János, az Ars-i plébános képviselte. A papokhoz a papság éve alkalmából 2009. június 16-án írt levelében XVI. Benedek pápa egyetértően idézte ezeket a kijelentéseket. Hasonlóan nyilatkozott a katolikus papot megillető tisztelet c., 1905. február 2-án kelt pásztorlevelében Salzburg akkori hercegérseke, Johannes Katschthaler bíboros: „Mária egyszer hozta világra az isteni gyermeket. És lássátok, a pap ezt nem egyszer teszi meg, hanem százszor és ezerszer, valahányszor csak misézik.” A bíboros itt figyelmen kívül hagyta, hogy a misében nem a pap változtatja át isteni hatalommal az adományokat, hanem Jézus megbízására hivatkozva a közösség kéri Istent, hogy Szentlelke által Jézus jelenlétének jelévé váljék a kenyér és a bor.

Az említett túlzó papképben egyáltalán nem csupán a papok méltóságra és hatalomra törésének vadhajtásáról van szó, hanem már egy igen régi teológiáról is: Nanzoszi Szent Gergely († 390) ezt írja a papról: „Felemeli az áldozatot a mennyei oltárra ... megújítja a teremtést ... újjáalkotja a mennyei világ számára, és ami a legmagasabb: megistenül, és feladata, hogy megistenítsen” (idézi a Katolikus Egyház Katekizmusa, 1589. cikkely). Jóllehet ugyanez a Gergely azzal indokolja meg Krisztus istenségét, hogy az ő feladata megisteníteni minket, amire csak Isten képes, itt a papot is felruházza a megistenítés hatalmával. E mögött az alexandriai hellenista teológia áll, amelyet Szent Atanáz így foglalt szavakba: „Isten emberré lett, hogy mi istenné legyünk” – Krisztus megbízásából és hatalmával a püspökök és a papok által is.

Egyszerre emberi és isteni

Ezért a II. Vatikáni zsinat szövegei szerint az egyház egyszerre emberi és isteni (Sacrosanctum concilium, 2 és Lumen gentium, 8). Az „istenti” itt nemcsak azt jelenti, hogy „Isten hozta létre” vagy „Isten Nelke működteti”, hanem azt is, hogy „a megtestesült Ige titkának hasonlóságára” részesedik az isteni mivoltból. Ennek megfelelően az egyház azt tanítja önmagáról, hogy Jézus Krisztus által „a pásztorok hivatala a hit és az erkölcs kérdésében a tévedhetetlenség megfelelő karizmájával van felruházva” (a Hittani Kongregáció *Mysterium ecclesiae* kezdetű nyilatkozata, 1973. június 24.). Ez az önmaga tévedhetetlenségéről szóló tanítás megakadályozza az imént említett tanok és minden más dogma felülvizsgálatát, tehát az egyház hierarchikus struktúrájáról szóló dogmáit is (a pápai hivatalról vagy a papról alkotott képet). Ha mégis előfordul helyesbítés – például a II. Vatikáni zsinaton a vallásszabadsággal kapcsolatban –, akkor azt nem vallják be, hanem megpróbálják a tanítás folytonosságát hirdetni.

Tabu: bűnös struktúrák

Ebből adódik, hogy az egyház sosem képes bevallani bűnös struktúráit és vétkei mulasztásait, hanem mindig csak „az egyház egyes tagjainak” bűneit ismerheti el. De legalábbis ez idáig ezeket is gyakran titokban tartották,

nem csupán a tettesek jó hírének kedvéért, hanem azért is, hogy megőrizték az egyház, s különösen püspökei és papjai isteni szentségének látszatát. A legújabb időkben ez végzetessé vált az egyház tisztségviselői által elkövetett szexuális visszaélések kapcsán. Mégis igazságtalan lenne, ha ezért az egyház mostani vezető szerveit tennék meg fő felelősnek, hiszen ők csak az adott hagyományokhoz alkalmazkodnak, amelyekben nevelték őket, és inkább csak a rendszer „áldozatai”. Aligha lesz változás ebben, amíg a pápák a fenti ismérvek alapján választják ki a püspököket, illetve a bíborosokat, akik aztán megválasztják a következő pápát.

Maga az eltúlzott papkép is egyik fontos oka az egyház jelenlegi válságának, mert azt eredményezheti, hogy valaki hamis vagy elégtelen feltételekkel vállalja papi nötlenséget. Az állítólag „istenti” papot az a veszély fenyegeti, hogy úgy érzi: fölötte áll a maga korlátainak és az embertársi szeretetre való ráutaltságának, aztán elfojtja az érzékelhető közelség és gyengédség iránti vágyát. Istent tekinti tulajdonképpeni céljának, és nem veszi figyelembe, hogy éppen az emberi törődés és emberi közösség révén tapasztalhatjuk meg annak az Istennek a szeretetét, aki megajándékoz minket ezekkel a kapcsolatokkal és találkozásokkal. Helytelen feltételek megléte esetén aztán választott életformává válik az, amit adott esetben áldozatvállalással el lehet viselni, illetve Isten és az emberek iránti szeretetből, hittel ki lehet bírni. A hiba itt nem a cölibátusban van, hanem már a papról alkotott „természfölötti” képben.

A latin egyházban csak súlyosbítja ezt a problematikát a papjelöltek nötlenségi kötelezettsége: olyan életkorban követelnek tőlük életre szóló döntést, amelyben sokuk még nem képes fölmérni e lépés teljes horderejét. Az is előfordulhat, hogy a még meglévő erős anyakötődés vagy a fel nem ismert homoszexuális vagy pedofil hajlam látszólag megkönnyíti a lemondást a házasságról. Ha a papságnak feltétele a nötlenség, akkor a jövőben a papok gyakran nem lesznek képesek fölismerni, hogy csak hivatásuk kedvéért törődnek-e bele a cölibátusba, vagy pedig attól függetlenül mint a maguk életformájára mondanak rá igent. Az első esetben csak későbbi válságok árán lesznek képesek megtartani a nötlenséget, vagy kudarcot fognak vallani. Gyakran születnek majd kompromisszumok, amelyekből az érintettek is szenvednek, és a cölibátus jó híre is csorbát szenved.

Az egyház ama képtelensége mögött, hogy helyesbítse túlzó önértelmezését és papképét, a megistenülésről szóló tanítása áll. Az „olyanná válni, mint Isten”-ről már a Biblia első könyvében szó esik – mindenestre nem az embereknek szóló ígéretként, hanem szigorú tilalomként, mivel az halált eredményez: „A kert minden fájáról ehetsz, de a jó és rossz megismerésének fájáról nem szabad enned, mert mihelyt eszel róla, meghalsz” (Ter 2,16-17). Istenhez hasonlóan meghatározni akarni a jó és a rossz mércéjét (ezt jelenti itt a „megismerés”): a Biblia szerint az a bűn lényege. Az erre való kísértést a Biblia a kígyóval jelképezi (lásd az olyan szófordulatokat, mint „gyanú lopózott be” vagy „bizalmatlanság mérgezte meg a léghört”); a kígyó mondja: „Nem, nem fogtok meghalni; hanem Isten tudja: mihelyt esztek róla, megnyílik a szemetek; olyanok lesztek, mit Isten, és megismeritek a jót és a rosszat” (Ter 3,4-5).

A bűnbeesés történetében Isten nem azt mondja az embernek: „Nem vehetsz te magad a megismerés fájáról, hanem meg kell várnod, amíg én adok”, hanem azt: „Nem szabad enned róla, mert mihelyt eszel róla, meghalsz”. Lehetetlen, hogy bármilyen teremtett valóság olyanná legyen, mint Isten, mivel az Istennel egyenlővé „tett” vagy vált teremtmény önellentmondás. Ezért bibliai és teológiai szempontból egyaránt tarthatatlan dolog azt állítani: az ember „kegyelemből” arra hivatott, hogy olyanná váljék, mint Isten, csak ezt nem szabad önhatalmúlag magához ragadnia.

Helyesbítések az Apostoli zsinat mintájára

Egyetlen olyan zsinat volt az egyház történetében, amelyen kifejezetten viszonylagossá tettek, és ezzel helyesbítettek korábban érvényes tanokat: ez az Apostoli zsinat volt, amelyen eltörölték a körülmetélés törvényét és más zsidó törvények érvényességét a pogányságból megtért

keresztényekre vonatkozóan; többé nem kellett zsidóvá válni ahhoz, hogy valaki keresztény lehessen (vö. ApCsel 15,1-35). Akkoriban „heves vitatkozás” volt (ApCsel 15,7). Ilyen messzeható zsinatra lenne szükség ma is, hogy helyesbítse a megistenülés tanát, amely a „platonizálódás” útján hatolt be a kereszténységbe. Lehetségesnek kell lennie, hogy újból csatlakozzunk a bibliai hitfelfogáshoz – vagyis hogy az ember kereszténnyé lehessen anélkül, hogy át kelljen vennie egy bizonyos görög filozófiát. Akkor majd felül lehet bírálni a túlzó és hierarchikus egyház- és papképet is.

Paul Weß

A szerző katolikus teológus, a lelkipásztorkodás teológiájának docense az Innsbrucki Egyetemen.

Forrás: www.wir-sind-kirche.at

Az egyház kemény iskolája

Jacques Gaillot püspök

a szegények egyházáért küzd – Európában

BRUTÁLIS KIHAJÍTÁS VOLT, vatikáni módra: Jacques Gaillot francia püspököt II. János Pál pápa 1995-ben fölmentette evreux-i püspöki hivatalából. Az alacsony termetű gall püspök előzőleg politikai máskéntgondolkodóként, pacifistaként és atomenergia-ellenzőként szerzett magának megbecsülést. De nem emiatt váltották le.

Gaillot-nak a szegények melletti elkötelezettsége indította a Vatikánt

arra, hogy felmentse hivatalából. A kedvelt főpásztor ugyanis sérülteket, valamint társadalmilag és műveltségileg hátrányos helyzetűeket helyezett felelős állásokba normandiai egyházmegyéjében. Róma ezért az egyház tekintélyvesztésétől félt, és *Partenia* hatalom nélküli címzetes püspökévé fokozta le Gaillot-t; *Partenia* ókori város volt, amely másfél ezer évvel ezelőtt tűnt el a Szahara homokjában.

Jacques Gaillot ma 78 éves, és töretlen az elkötelezettsége. A szertetre méltó és energikus férfi hű maradt önmagához. Eltávolítása után megalapította a www.Partenia.org virtuális püspökséget, ahonnan hónapról hónapra több mint félmillió internethasználó kér tanácsot vallási ügyekben. Másfél éven keresztül hajléktalan házfoglalókkal élt együtt Párizs központjának közelében, a *Rue de Dragonon*.

Célja: meg akarja élni a szegények egyházát. Ezáltal összhangban van Ferenc pápával, aki ismételten fölveti ezt a kérdést. Kihívó kérdés ez: valóságos provokációnak hat, tekintettel az öreg Európa sok „polgári középosztály-egyházára” minden felekezetben.

Jacques Gaillot rászán egy napot, hogy tapasztalatairól beszélgessem velem.

„A SZEGÉNYEK EGYHÁZA EURÓPÁBAN?” Gaillot veszi a lapot, és rögtön országos jellegűvé teszi a kérdést, mondván, Franciaország egyházát ismeri a legjobban. Úgy látja, hogy a francia egyház „padlón van”: sok püs-

